

Brussel morgen: vier scenario's zonder taboes en zonder illusies

Philippe Van Parijs

in Wat met Brussel? Uitdagende perspectieven voor de hoofdstad,

Leuven: Davidsfonds, 2008, pp. 91-102.

Groot-Vlaanderen?

Veronderstel dat België barst. Wat gebeurt er dan met Brussel? U bekijkt eventjes een kaart. U weet dat Vlaanderen Brussel als hoofdstad heeft gekozen. U aarzelt dan niet lang. Doodsimpel: de stad wordt door Vlaanderen opgeslorpt. Maar ook verteerd? Dat is minder simpel. Want ons Belgisch conflict, vergeet het niet, gaat over taal. Om ons ijdele denkoefeningen en gevaarlijke politieke inspanningen te besparen is het daarom cruciaal duidelijkheid scheppen over het taalregime van onze nieuwe Groot-Vlaamse natiestaat. Het aandeel Franstaligen zal er rond de 15% draaien. Frans zal er dus zeker een officieel statuut moeten krijgen. Niet het beleefde marginale statuut dat in het huidige België aan het Duits gegund wordt (Duitstaligen vormen 0,7% van de Belgische bevolking), maar eerder in de aard van het evenwaardige statuut dat het Frans in Zwitserland en in Canada geniet (met respectievelijk 20 en 23% Franstaligen). In tegenstelling tot het huidige Vlaams Gewest wordt Groot-Vlaanderen dus een tweetalig land, met een wetgeving in beide talen gepubliceerd en met beide talen gebruikt in het nationaal parlement.

Dat maakt het Groot-Vlaams project wellicht ietsje minder aantrekkelijk voor een aantal van zijn meest opgewonden supporters. Maar aantrekkelijk of niet, heeft dat project enige kans om ooit werkelijkheid te worden? Daar is een enthousiaste steun van een meerderheid van de Brusselse bevolking niet voor nodig. Maar het lijkt wel noodzakelijk dat genoeg Brusselaars zich sterk genoeg met Vlaanderen identificeren, en in geval van splitsing van België een gemeenschappelijke toekomst voor Brussel en Vlaanderen zien zitten. Dankzij een recente studie van de VUB weten we hoe weinig dit met de feiten overeenkomt¹. Op 100 Brusselaars zijn er geen twee die zich in de eerste plaats als Vlaming beschouwen (maar eerder als Brusselaar, Belg, Franstalige of Europeaan), en geen drie die vinden dat Brussel in de toekomst aansluiting moet zoeken

bij Vlaanderen. Bovendien ziet de demografische trend er niet goed uit. In de jongere generatie van de ondervraagde Brusselaars (18-24 jaar) hebben maar 2% het Nederlands als enige moedertaal, en 5% samen met een andere taal.

Droit du sol?

Is het echter wel legitiem rekening te houden met de mening van de hele huidige Brusselse bevolking? Bestaat de meerderheid niet uit indringers die Vlaamse grond zijn komen bezetten en geen recht hebben om te bepalen wat er nu mee gebeurt? Voor wie het graag zou willen hanteren is dit echter een vrij gevaarlijk argument. Indien dit *droit du sol* ernstig genomen wordt, zouden de Kelten hier terug moeten keren en zou Welsh of Bretoens onze officiële taal moeten worden. De geleidelijk verfranste Brabanders, Vlamingen, Walen, Berbers of Anatoliërs die zich in de loop van de eeuwen in Brussel hebben gevestigd, hebben dat op een veel vreedzamere wijze gedaan dan onze Germaanse voorouders toen ze de oorspronkelijke *Belgae* weggejaagd of onderworpen hebben. Indien de huidige inwoners van Vlaanderen en Wallonië het recht hebben te beslissen wat met hun territorium gebeurt, waarom zou de huidige Brusselse bevolking dat niet mogen met haar eigen stukje grond? Wie in zelfbeschikking gelooft en iets over de toekomst van Brussel te zeggen wil hebben, moet er eenvoudig komen wonen. Duur natuurlijk, en steeds duurder nu de Brusselse bevolking tweemaal sneller groeit dan de Vlaamse of Waalse. Maar niet duurder voor een Vlaming dan voor een Maghrebijn. Toch mag je niet redelijk verwachten dat Vlamingen massaal die keuze zullen maken zolang de Brusselse Rand zoveel groener, rustiger, veiliger, kindvriendelijker, goedkoper en Vlaamser blijft.

Illusies weg dus: de instemming van de Brusselse bevolking met het Groot-Vlaams project is nodig, en die is buiten bereik. Een staatsgreep of een verhongeringsstrategie zou je nog kunnen overwegen als Brussel een Bosnisch stadje was. Maar probeer dat eens onder de neus en ogen van de duizenden journalisten en diplomaten die in de stad rondlopen. Die schrikken al wanneer in het verre Vilvoorde een taaltestje discreet ingevoerd wordt voor de aankoop van vijftien sociale huisjes. Heel veel zekerheden zijn er niet over de toekomst van Brussel. Maar dit is er één: er bestaat geen enkel geloofwaardig scenario voor de opsplitsing van België, waarin Vlaanderen Brussel zou

meenemen. Nuchtere separatisten zoals Remi Vermeiren, voorzitter van de Denkgroep In de Warande, beseffen dit trouwens volkomen (*De Standaard*, 16 september 2007). Dit impliceert niet per se dat wie in Vlaamse onafhankelijkheid gelooft zijn koffers moet beginnen te pakken in de Hertogenstraat en het Martelarenplein. Misschien is onze beschaving nu zo gevorderd dat een hoofdstad duurzaam in het buitenland gevestigd kan blijven. Maar hoe comfortabel dat wordt, hangt af van wat er verder met Brussel gebeurt.

Nation francophone?

Tweede scenario: Vlaanderen neemt afscheid van België, en wat overblijft vormt een flink geamputeerde versie van de *nation francophone*, waar de Waalse en Vlaamse Franstalige stichters van het 19^{de} eeuwse koninkrijk van droomden.² Voor wie in een vlek op de kaart een plaats ziet waar mensen wonen en spreken, is dit tweede scenario een stuk minder ongeloofwaardig dan het eerste. Wat niet impliceert dat het vlot zal verlopen. Verondersteld dat het om een unilaterale Vlaamse afscheuring gaat, zal Vlaanderen ongetwijfeld financiële compensaties moeten betalen om zijn EU-lidmaatschap te behouden. Zelfs onder de gunstigste omstandigheden zullen de natiestaten die de Europese Raad vormen, niet zitten te springen om het statuut van lidstaat gemakkelijk toe te kennen aan een rijke regio die de armere onderdelen van een lidstaat in de steek laat. Dit zou bij hun eigen rijkere regio's de verleiding gevaarlijk kunnen versterken om het juk van de nationale solidariteit af te werpen. Bovendien zullen op basis van het zelfbeschikkingsprincipe de grensgemeenten tussen de twee ééntalige landen de keuze moeten krijgen. De zes huidige faciliteitengemeenten zullen vermoedelijk niet lang aarzelen, en zo zal er tussen de twee brokken van de *fédération Wallonie-Bruxelles* een brede corridor ontstaan, prettig om naar te staren voor Franstalige kaartliefhebbers en wellicht ooit handig - wie weet? - om er af en toe een colonnetje tanks door te laten passeren.

Wat zal er in dit scenario met Brussel gebeuren? Op taalgebied wordt alles veel eenvoudiger. Het aantal Nederlandstaligen is in Brussel nu al zo klein, hun kennis van het Frans al zo goed, en Vlaanderen in alle richtingen zo dichtbij, dat het zelfs niet de moeite waard zou zijn om Nederlandstaligen uitdovende faciliteiten te gunnen. Volgens de

recentste Europese gegevens is het aandeel inwoners van Wallonië en Brussel (samen genomen) die goed of zeer goed Frans spreken, net zo hoog als het aandeel inwoners van het huidige Vlaanderen die goed of zeer goed Nederlands spreken, en degenen die geen goed Frans spreken zijn eerder Turken of Scandinaven dan Vlamingen. Het huidige bestuur in Brussel is structureel duurder dan in Vlaanderen of in Wallonië, omdat alles in twee talen geschreven en gezegd moet worden wegens een kleine en krimpende minderheid Nederlandstaligen die meestal uitstekend Frans snapt. Op dat vlak zal *la nation francophone* gretig kunnen sparen.

Is dit de richting waarin we ons bewegen? De retoriek van de *fédération Wallonie-Bruxelles* suggereert het. Volgens een enquête van januari 2008 lijken de Walen het ook te zien zitten. In het geval dat België zou splitsen verklaren 57% dat ze een voorkeur zouden hebben voor een federatie met Brussel, vergeleken met 29% voor een aanhechting bij Frankrijk en 21% voor een onafhankelijk Wallonië (*Le Soir*, 21 juni 2008). Jammer genoeg voor dit scenario zijn de Brusselaars er niet voor te vinden. Nog minder zelfs dan voor een aansluiting bij Vlaanderen. Uit de al geciteerde enquête van de VUB blijkt dat zich slechts 6,6% van de Brusselse bevolking zich prioritair als Franstalig definieert (maar eerder als Brusselaar, Belg, Europeaan, etc.). Wie zich prioritair als Waal definieert werd niet gevraagd, maar we mogen gerust veronderstellen dat dit nog minder was dan de 1,6% zelfverkleerde Vlamingen. En het aantal Brusselaars dat vindt dat Brussel in de toekomst aansluiting moet zoeken bij Wallonië, is tussen 2000 en 2006 gedaald van 2,1 tot 1,7%, dus nog minder dan de 2,6% voorstanders van een aansluiting bij Vlaanderen.

Rompstad

Geen bemoedigende cijfers voor wie droomt van een groot Franstalig project met een dynamische, Brusselse basis. Opluchting, vermoedelijk, aan Vlaamse kant, maar ook verwondering voor wie nog gelooft dat Brussel uit Vlamingen en Walen bestaat. Meer dan de helft van de Brusselse bevolking is van recente buitenlandse afkomst, en ze bevat hoogstwaarschijnlijk meer mensen met een persoonlijke band met Marokko dan met Wallonië. De Franstalige politieke elite had graag meer Brussels enthousiasme

vastgesteld voor hun *projet francophone*. Maar dit is hoe de Brusselse publieke opinie er nu uitziet.

Zou een grondiger verkenning van de gevolgen van dit tweede scenario de Brusselaars van gedacht kunnen doen veranderen? Dat lijkt hoogst onwaarschijnlijk. De stad Namen, nu al ideaal gelegen voor Wallonië alleen, ligt nog centraler voor *la Belgique francophone*. Hoe zou men als hoofdstad een stad willen behouden die vanuit Wallonië slechts via Vlaanderen bereikbaar is? De argumenten om van Namen de hoofdstad van het residueel België te maken, zullen snel doorslaggevend blijken. Zal Brussel de hoofdstad van Europa kunnen blijven? Als hoofdstad van een geslaagde plurinationale staat was ze een ideale keuze, als rompstad van een satellietstaat van Frankrijk heel wat minder. Stemmen zullen zeker opgaan om te zeggen dat het hoog tijd is om naar iets beters op zoek te gaan. Maar voor Europa zal geen consensueel alternatief voor de hand liggen. En de Europese instellingen zullen er een steeds meer gettochtig, zelfs bunkerachtig bestaan gaan leiden. De taal die ze spreken zal steeds minder die van de Brusselse en Waalse bevolking zijn. En de massa van de Brusselse jeugd zal steeds dieper in een rampzalige, vicieuze cirkel verwickeld raken: geen centen voor hun onderwijs omwille van een onverbiddelijke fiscale concurrentie met de omringende Vlaamse Rand, onvoldoende taalvaardigheden om een kans te maken op de arbeidsmarkt in en rond Brussel, en als gevolg werkloosheid, concentratie in probleemwijken, populistische anti-Vlaamse en anti-Europese politiek, wanhoop en criminaliteit.

Brussels EC?

De Walen zouden het niet prettig vinden als Vlaanderen met Brussel aan de haal ging. De Vlamingen zouden het evenmin prettig vinden als Wallonië Brussel opslokte. Maar ze hoeven zich hier geen zorgen over te maken. Het verwezenlijkingspotentieel van beide scenario's is nagenoeg nul. Er blijft uiteraard een derde mogelijkheid over: dat België niet in twee, maar in drie brokken barst. Ik laat hier terzijde het hopeloze idee van een condominium, een gemeenschappelijk bestuur van Brussel door Vlaanderen en Wallonië. Dat zou simpelweg de perversiteit van onze huidige intercommunautaire dynamiek tot zijn paroxisme drijven. Voor Brussel is er inderdaad iets dat nog erger zou

zijn dan een kolonie te worden van Vlaanderen of van Wallonië, namelijk een kolonie te worden van beide samen, van twee eindeloos ruziënde partijen.

Neen, het derde serieuze scenario is dichterbij wat soms bizar *Brussels DC* genoemd wordt. Wat de C van Columbia met Brussel te maken heeft, is niet duidelijk. *Brussels EC* is zeker een betere benaming, met EC voor European Capital. En wat daarmee bedoeld wordt, mag in verschillende opzichten gerust verschillen van het statuut van Washington DC. Ondanks zijn functie als Europese hoofdstad kan het Brussels Gewest hetzelfde lidstaat- of regiostatuuut krijgen als Vlaanderen en Wallonië. Het is ook ondenkbaar dat zijn inwoners geen inspraak zouden hebben in het lokale bestuur, of geen vertegenwoordiger in het Europees Parlement. En de dramatische neergang die Washington ervaren heeft ten voordele van de rijke suburbs in Maryland en Virginia, kan hopelijk duurzaam in Brussel vermeden worden precies dankzij de Vlaamse en Waalse taalcarcan. Indien het dus niet gekarikaturiseerd wordt door misleidende analogieën met Washington DC, geniet dit derde scenario van een massale voorkeur van de Brusselaars. In de VUB-enquête koos in 2000 36,4% van de bevolking voor optie 'Als Europese stad moet Brussel een apart statuut krijgen', in 2006 was dat tot 43,7% gestegen. In beide jaren kozen dus meer dan 90% van de Brusselaars die niet meer in de status quo geloven voor *Brussels EC*. Maar om over de wenselijkheid en haalbaarheid van dit derde scenario te kunnen oordelen moeten we het, zoals de eerste twee, wat preciezer maken.

Onzekerheden

Het gaat hier om het creëren van drie onafhankelijke staten. Om politieke eerder dan juridische redenen zal vermoedelijk weer - ongetwijfeld na heel wat discussie - een keuze aangeboden moeten worden aan de grensgemeenten, eerst aan zij die het meteen al zijn, en daarna ook aan zij die het naar aanleiding van de keuze van andere gemeenten worden. Het resultaat van die volksraadpleging zal afhangen van wie het recht krijgt eraan deel te nemen, van het precieze statuut van de drie delen, en van hun wederzijdse verplichtingen. Hoogstwaarschijnlijk zullen in dit geval veel meer dan enkel de faciliteitengemeenten voor een aansluiting bij Brussel kiezen. Voor de inwoners van

Zaventem of Waterloo zal het immers beter zijn om een vinger in de pap te hebben in Brussel dan in Antwerpen of Namen. Dit domino-effect zou zelfs de grenzen van Brussel tot Leuven en Louvain-la-Neuve kunnen verleggen, en bijgevolg het hart van de twee meest welvarende provincies van het land aan Brussel toevoegen. Over de juiste grenzen van *Brussels EC* zal er dus tot op het einde van het onafhankelijkheidsproces veel onzekerheid blijven bestaan. Maar we kunnen er voorzichtig van uitgaan dat Brussel in dit scenario, na bittere en aanslepende ruzie omtrent de grenzen, tot een stadstaat zal uitgroeien, minstens drie keer zo groot als het huidige Brussels Gewest, met een woud, een luchthaven en zeker anderhalf miljoen inwoners.

In dit derde scenario zal Brussel er natuurlijk geen enkele moeite mee hebben om zijn rol als hoofdstad van Europa te bevestigen en te verstevigen. De Europese Unie zal, net zoals elke andere politieke entiteit, in haar hoofdstad moeten investeren om zijn hoofdstedelijke rol waar te maken. Ze zal bijgevolg terecht zeggenschap krijgen over Brussel, bijvoorbeeld in verband met de aanleg van openbare ruimtes, veiligheid of mobiliteit. Of dit zich tot een bemoeienis met nog veel andere aspecten van het Brusselse beleid zal ontwikkelen, zal afhangen van hoe erg de fiscale concurrentie tussen Brussel en zijn twee buurregio's de duurzame financiering van een gezond onderwijs-, gezondheids- en infrastructuurbeleid zal hebben ondermijnd. En dit zal op zijn beurt grotendeels bepaald worden door hoe groot een stuk van zijn hinterland Brussel op het einde van het splitsingsproces van Vlaanderen en Wallonië zal hebben kunnen afscheuren. Veel onzekerheden dus, maar één zekerheid: over Brussel, groter of kleiner, zullen Vlamingen en Walen nog iets te zeggen hebben, uiteraard niet meer als inwoners van de vergane Belgische federatie, maar uitsluitend - net als de Schotten of de Slovaken - als burgers van de Europese Unie.

Een federatie van gewesten?

Voor Wallonië is dit derde scenario minder erg dan het eerste. Voor Vlaanderen is het minder erg dan het tweede. Voor Brussel is het ondanks alle onzekerheden, het minst weerzinwekkende. Daarom is het ook het enige dat ook maar de kleinste kans heeft om ooit werkelijkheid te worden. Is er een ander toekomstscenario dat de bevolkingen van

alle drie de gewesten beter zou uitkomen, en dat daarom ook - tenzij onze politieke leiders als gevolg van hun eindeloze ruzie elk greintje gezond verstand verloren zijn - waarschijnlijker is? Zeker. Namelijk een verder hervormde, verslankte, maar versterkte federale staat. Een federale staat die fiscaliteit en interpersoonlijke verdeling stevig in handen houdt om een rampzalige fiscale concurrentie tussen de gewesten te vermijden. Een federale staat die Brussel zijn Europese rol helpt vervullen en daardoor die onvervangbare troef in dienst stelt niet alleen van de Brusselse maar ook van de Vlaamse en Waalse bevolking.

Hoe moet dat federalisme eruit zien? Eerst moet het op een federale politieke dynamiek kunnen rekenen. Geen terugkeer naar nationale politieke partijen. Maar federale politieke families met elk drie regionale componenten, die in staat zijn samen een federaal project op te stellen en te verdedigen. Om redenen die stilaan in brede kringen begrepen worden, vergt dit de invoering van een federale kieskring voor een deel van de kamerzetels.³ Bevoegdheden moeten ook herverdeeld worden om de drie gewesten in staat te stellen een efficiënter beleid te voeren en ze daarvoor te reponsabiliseren. Maar hoe kan het Brussels Gewest geresponsabiliseerd worden voor zijn werkgelegenheid, als zijn onderwijs in handen blijft van de Vlaamse en Franse Gemeenschappen, d.w.z. in beide gevallen van een grote meerderheid niet-Brusselaars? 'Homogene' pakketten zijn een hersenschim, maar 'coherente' pakketten zijn een must. En de prioriteit der prioriteiten in dit opzicht, is, wat Brussel betreft, de overdracht van de onderwijsbevoegdheden naar de gewesten. In de hoofdstad van België en Europa moeten alle jongeren - en niet alleen een kleine elite - degelijk drietalig zijn wanneer ze het secundair onderwijs verlaten. Dit is haalbaar, maar niet zonder een intelligente, innoverende samenwerking tussen de drie onderwijssystemen - Franstalig, Nederlandstalig en Europees - die in Brussel actief zijn, en ook met de efficiënte medewerking van de Brusselse audiovisuele media. Zonder de drastische overdracht van bevoegdheden die dit impliceert, blijft de socio-economische responsabilisering van het Brussels Gewest een grap.

Wie vermoedt dat dit ons op weg zet naar een eenvoudiger, doorzichtiger klassiek gewestenfederalisme heeft gelijk. En wie vreest dat deze ontwikkeling in de richting van een *fédéralisme à trois* (of zelfs met zijn vieren indien de Duitstalige Gemeenschap een

Geweststatuut zou krijgen) tot een minorisering van Vlaanderen binnen federaal België zal leiden, heeft wellicht gedroomd dat federalisme neerkomt op de dominantie van de meerderheid van de deelstaten - en nooit gehoord van *'divide ut imperes'*.

Brussel voor alle Brusselaars

Het gaat natuurlijk niet alleen om federale herstructurering. Er moet ook heel wat binnen Brussel gebeuren. Een eerste belangrijke maatregel is dat al wie lange tijd in Brussel woont, en niet alleen de Belgische burgers, stemrecht krijgen voor de gewestverkiezingen. Het gaat hier niet zozeer om de Brusselaars van niet-Europese afkomst, waarvan de grote meerderheid de Belgische nationaliteit heeft, maar vooral om de Europeanen, die ook hun woordje moeten kunnen meespreken over wat er met hun stad gebeurt.

Tegelijkertijd moeten we af van het pervers en surrealistisch geworden systeem van twee kiescolleges, één voor Franstalige en één voor Nederlandstalige partijen en kiezers. Elke lijst moet zich tot alle Brusselaars kunnen richten, ongeacht hun moedertaal (nu al voor bijna 40% noch Frans noch Nederlands). Zolang Brussel de hoofdstad van België blijft, is het wel belangrijk dat genoeg mensen in het Brussels Parlement in staat zijn een band te blijven leggen met Vlaanderen en met Wallonië. En omdat Brussel ook de hoofdstad van Europa is, is het niet misplaatst een vertegenwoordiging van de 'Europeanen' te garanderen. Maar dit vergt geen gescheiden kiescolleges. Naar analogie met het Paviavorstel voor de federale Kamer kan men bijvoorbeeld garanderen dat het Brussels Parlement minstens 15% van zijn leden uit elk van de volgende drie categorieën haalt: niet-Belgische EU-burgers, Nederlandstalige Belgen en Franstalige Belgen.

Naast die hervorming van de Brusselse politieke instellingen dient er ook een herverdeling van de bevoegdheden te gebeuren. Geen afschaffing of fusie van de gemeentes - er zijn er drie keer minder dan in Vlaams-Brabant voor evenveel inwoners -, maar wel een overdracht van bevoegdheden naar het gewestelijk niveau. De minister-president moet bijvoorbeeld de enige baas van de Brusselse politie worden. En hij moet ook burgemeester van Brussel stad worden, gereduceerd tot de Vijfhoek en de Europese Wijk, terwijl Laken, Haren en Neder-over-Heembeek weer een apart gemeentestatuut

krijgen. Zo wordt het stadhuis opnieuw het symboolgebouw van alle Brusselaars. En zo kan de gewestelijke overheid een coherenter beleid voeren op dat deel van het Brussels territorium dat in alle opzichten van cruciaal belang voor alle Brusselaars is.

Weg met de faciliteiten

Last but not least, wat moet er met de grenzen van Brussel gebeuren? Zeer weinig. Juist genoeg om op eervolle wijze voorgoed van de taalfaciliteiten in de rand af te zijn. Ik heb een precies voorstel in die richting gemaakt, gesteund door Etienne Vermeersch (*De Standaard*, 13 november 2007) en met sympathie ontvangen door Bruno De Wever (*Kanaal Z*, 17 november 2007): hecht de vier kleinste van de zes faciliteitengemeentes - een halve promille van de oppervlakte van het land - aan bij Brussel, en laat de faciliteiten in de twee grotere gemeentes - Wemmel en Rode - uitdoven. Degenen die er nu van genieten, behouden ze tot ze sterven of verhuizen, voor nieuwkomers en nieuwgeborenen zijn dit gewone Vlaamse gemeentes.

Een moedig en intelligent compromis kan en moet het randprobleem oplossen zoals veertig jaar geleden het Leuvens probleem. Brusselaars van alle landen en talen mogen zich langdurig in Vlaams- en Waals-Brabant vestigen. Maar van hen mag verwacht worden dat ze de officiële taal van hun gewest zullen leren. Dit mag niemand uitsluiten op basis van zijn moedertaal of plaats van afkomst, maar moet elke inwoner aansporen de taalvaardigheden te verwerven die van haar of hem een volwaardige burger en buur zullen maken.

Brabant Metropolis

Zelfs al zouden alle zes faciliteitengemeentes bij Brussel aangehecht worden, dan nog zou het grootste deel van zijn hinterland in Vlaanderen en Wallonië blijven. Maar goed bestuur op het gebied van mobiliteit, milieu of stadsplanning vergt een geïntegreerd beleid voor de hele metropolitische zone, waar het Brussels Gewest slechts de kosmopolitische kern van vormt. Hoe kan dat? Verschillende voorstellen liggen nu op tafel, vaak geïnspireerd door buitenlandse voorbeelden.

Mijn eigen voorkeur gaat naar het creëren van een permanent coördinatieorgaan - noem het maar *Brabant Metropolis*. Het zou om de beurt voorgezeten kunnen worden door de gouverneurs van Vlaams- en Waals-Brabant, bestaan uit een beperkte ploeg met mensen uit de twee provincies en het Brussels Gewest, en zou op termijn ook op een bredere raad moeten kunnen rekenen, met Brusselse, Vlaams- en Waals-Brabantse vertegenwoordigers die ook in gemeente-, provincie- of gewestraden zetelen, of in het federaal parlement. Met welke opdracht? Zeer pragmatische voorstellen doen die in het algemeen belang van de hele betrokken bevolking zijn, beginnend met kwesties van mobiliteit - openbaar vervoer of autoverbindingen, luchthaven of kanaal.

Geen *communauté urbaine* dus, met grenzen breder dan Brussel, maar enger dan die van de twee aangrenzende provincies, geen imperialistische controle van Brussel over zijn hinterland, maar een gemeenschappelijk initiatief van de drie onderdelen van het rijkste gebied van het land (goed voor 54% van de netto-overdrachten naar de zes armere provincies) om het samen efficiënter te beheren in het belang van alle drie de gewesten.

Een tweede kans

Dit lijken me de centrale ingrediënten te vormen van wat we in federaal België, in Brussel en rond Brussel nodig hebben om samen een toekomst te bouwen, die veel beter is voor Brusselaars, Vlamingen en Walen dan de drie scheidingsscenario's waar ik mee begonnen ben. Zal het lukken? Een mooie kans hebben we zeker, maar gegarandeerd is het beslist niet.

Het zou niet de eerste keer zijn in onze geschiedenis dat we een geweldige kans missen. Keizer Karel had van Brussel de hoofdstad van zijn reusachtig rijk gemaakt, en Brussel zou ongetwijfeld één van de meest welvarende en politiek belangrijke centra van Europa gebleven zijn, hadden onze provincies toen de gematigde, redelijke koers kunnen volgen van de grootste Brusselaar aller tijden, Wilhelm von Nassau, en zijn topadviseur, de eerste grote Brusselse intellectueel, Philippe de Marnix de Sainte-Aldegonde. Maar extremistisch populisme tussen de calvinisten zowel als tussen de katholieken leidde tot het falen van de Pacificatie van Gent, een verstandig compromis door Marnix uitgedokterd, dat voor het eerst een vorm van individuele godsdienstvrijheid officieel

erkende. De Staten-Generaal van de Nederlanden, in onze Brusselse Aula Magna geboren, zijn wel het eerste soevereine parlement ter wereld geworden, maar pas nadat Wilhelm die tegen zijn zin naar de armere Noordelijke Provincies had moeten verhuizen. En zo hebben Wenen en Madrid de plaats van Brussel kunnen innemen als nieuwe hoofdsteden van het Habsburgse Rijk.

Pas vier eeuwen later is Brussel opnieuw, grotendeels door toeval, een politiek belangrijke Europese hoofdstad geworden, belangrijker dan ooit zelfs, en met positieve gevolgen voor haar hele omgeving. Daardoor krijgen we weer een fantastische gelegenheid om door populistisch opbod een veelbelovende toekomst te verknoeien. Maar ook een tweede kans om samen de opdracht waar te maken die het lot aan Brussel heeft toevertrouwd: het boeiende en bruisende stedelijk hart vormen van een van de meest grootschalige en meest succesvolle democratische ondernemingen in de geschiedenis van de mensheid.

¹ RUDI JANSSENS, *Over Brussel gesproken*, Brussel:VUB Press, 2007.

² De volgende vijf paragrafen steunen op het opiniestuk 'Brussel zonder België: rompstad of stadstaat?' (*De Standaard*, 24/9/07, Franse versie in *Le Soir*, 17/9/07, Engelse versie in *The Bulletin*, 4/10/08).

³ Zie <http://www.paviagroup.be/>